

Uitgangspunten en praktische uitwerking “Regels en Richtlijnen m.b.t. Patiëntgebonden Vaardigheden” voor wat betreft het onderling lichamelijk onderzoek

Inleiding

Het vaardigheidsonderwijs is een essentieel en integraal onderdeel van de studie geneeskunde. Het is belangrijk dat eenieder (student en docent) op een veilige en professionele manier het vaardigheidsonderwijs kan volgen/faciliteren. We verwachten dat studenten actief participeren aan het gehele onderwijs- en toetsprogramma. Hierbij zijn het oefenen op elkaar (zowel in de rol van arts als in de rol van patiënt) en het ontvangen van feedback van docenten en studiegenoten belangrijke onderwijsvormen om de klinische vaardigheden eigen te maken en de professionele attitude te ontwikkelen. Dit document is bedoeld om een overzicht te bieden van de belangrijkste uitgangspunten en regels die bij het vaardigheidsonderwijs gelden.

Uitgangspunten

Oefening is belangrijk in het ontwikkelen van klinische vaardigheden. Studenten kunnen in het algemeen alleen zelf actief oefenen wanneer andere studenten hen daartoe de gelegenheid bieden. Naast het actief oefenen op een medestudent, heeft ook het passief ondergaan van lichamelijk onderzoek een duidelijke functie binnen de opleiding. Hierdoor ondervinden studenten letterlijk aan den lijve wat het lichamelijk onderzoek voor patiënten inhoudt. Bij dit laatste gaat het vooral om de wijze waarop een ander hen aanraakt, de mate waarin deze aanrakingen al of niet gevoelig of pijnlijk zijn, maar ook om de gêne of soms schaamte die gevoeld kan worden bij inspectie en onderzoek van het ontklede lichaam.

Het adequaat aanleren van lichamelijk onderzoek is alleen mogelijk bij voldoende ontkleding; studenten bij wie het lichamelijk onderzoek wordt geoefend, dienen zich daarom waar nodig tijdens de practica te ontkleden tot op het ondergoed.

Het over en weer oefenen en ondergaan van lichamelijk onderzoek vindt plaats in een setting waarbij mannelijke, vrouwelijke en anders identificerende studenten door elkaar oefenen en onder begeleiding staan van ook een diverse groep docenten. Dit is belangrijk omdat normaliter in de dagelijkse praktijk artsen ook een diverse groep patiënten hebben, en vice versa. Je wilt altijd, ongeacht sekse/gender, met de beste voorbereiding de beste zorg geven dan wel ontvangen.

Aankomende studenten geneeskunde aan het Erasmus MC worden reeds bij het inschrijven voor de opleiding geneeskunde aan het Erasmus MC Rotterdam op de hoogte gebracht van dit type onderwijs.

Omgangsnormen voor een veilige leeromgeving

Om het onderwijs in het lichamelijk onderzoek zo zorgvuldig mogelijk te laten verlopen, zijn de volgende gedragsregels opgesteld, waarvan we vinden dat iedereen, die betrokken is bij dit onderwijs, zich aan dient te houden:

- 1 Het onderling lichamelijk onderzoek vindt op respectvolle en professionele wijze plaats, met adequate zorg voor privacy, discretie en geheimhouding. Het medisch beroepsgeheim begint al in het onderwijs. Dit betekent dat je informatie over medestudenten niet deelt met derden.

- 2 Docenten, student-assistenten en studenten zorgen samen voor een professionele leeromgeving waarbij bovengenoemde aspecten worden gewaarborgd. Zij spreken elkaar zo nodig op gedrag en attitude aan.
- 3 Studenten nemen afwisselend de dokter- en patiëntrol aan op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid.
- 4 In de dagelijkse medische praktijk vindt thoraxonderzoek plaats op ontblote thorax. Voor het aanleren van dit onderzoek brengt dit met zich mee dat docenten en student-assistenten, bij bepaalde delen van het lichamelijk onderzoek, adviseren het onderzoek te verrichten bij een student met volledig ontblote thorax. Studenten zijn niet verplicht om de thorax volledig te ontbloten, hiervoor is geen uitleg verschuldigd. Studenten moeten echter wel leren de patiënt te vragen zich geheel te ontkleden.
- 5 Docenten en student-assistenten bieden studenten de gelegenheid het onderling lichamelijk onderzoek te verrichten achter gesloten gordijnen dan wel kamerschermen. Ten behoeve van een optimale leeromgeving kan het advies worden gegeven de gordijnen te openen, maar dit is geen verplichting voor de studenten. Docenten en student-assistenten zullen om didactische redenen wel meekijken achter de gordijnen.
- 6 Wanneer studenten ervoor kiezen het lichamelijk onderzoek te ondergaan zonder volledig ontblote thorax of te oefenen achter gordijnen, heeft dit géén effect op de beoordeling van de student, ook niet wat betreft professioneel gedrag.
- 7 Uit privacyoverwegingen zien docenten en student-assistenten erop toe dat de ruimte waarin het practicum plaatsvindt, aan het zicht wordt onttrokken en zo mogelijk wordt afgesloten voor derden.
- 8 Bij plenaire demonstraties van lichamelijk onderzoek kan de medewerking van studenten worden gevraagd om het lichamelijk onderzoek te ondergaan. Studenten zijn niet verplicht om de patiëntrol tijdens een plenaire demonstratie aan te nemen.
- 9 Wanneer tijdens een onderwijssituatie een afwijkende bevinding wordt gedaan, wordt de docent op de hoogte gesteld. En indien nodig wordt de student verwezen naar de eigen huisarts. De docent treedt niet op als zorgverlener.
- 10 Wanneer een student zich onprettig bejegend of behandeld voelt door een docent, student-assistent of medestudent, dan spreekt de student daar in eerste instantie de docent of de persoon in kwestie op aan. Zo nodig of indien gewenst kan de student zich wenden tot het aanspreekpunt Klinische Vaardigheden van de afdeling studentenonderwijs Huisartsgeneeskunde (voorheen PKV-afdeling) of de vertrouwenspersoon van het Erasmus MC. De namen zijn te vinden in de CV/KLV-bijlage met contactgegevens en de paragraaf over Professioneel gedrag in de algemene handleiding van het CV- resp. KLV-onderwijs.

Bijzondere omstandigheden

In zeer bijzondere omstandigheden kunnen studenten dispensatie krijgen voor het ondergaan van lichamelijk onderzoek tijdens het onderwijs. Te denken valt hierbij aan: lichamelijke afwijkingen, zwangerschap of traumatische (seksuele) ervaringen. Zoals meegedeeld aan alle studenten zal beroep op religie, opvoeding, geweten etc. als zodanig niet voldoende worden geacht om dispensatie te krijgen voor het lichamelijk onderzoek.

Mocht er voor de student een bijzondere omstandigheid van toepassing zijn, is het belangrijk om op tijd, liefst meer dan 2 weken voor de start van het betreffende onderwijs, contact op te nemen met de gemandateerd klinisch docent. Met haar kan in vertrouwen hierover gesproken worden. Studenten met een dispensatie tonen de schriftelijke verklaring van dispensatie voorafgaand aan de les aan de docent en student-assistent. Zij hoeven géén nadere uitleg voor de verkregen dispensatie te geven.

